

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2017- 2018

ΚΥΚΛΟΣ ΑΑ΄

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

Κοσμοϊστορικές Έρευνες στον Ομφαλό της Γης.
Ελληνισμός, Ευρώπη και η «καθ' ημάς» Ανατολή:
Συγκριτικές Μελέτες Τριών Πολιτισμών

12^η

Πέμπτη, 1 Μαρτίου 2018

*Ultima Cumaei venit carminis aetas;
 Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo.
 Iam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna,
 Iam nova progenies caelo demittitur alto.
 Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
 Desinet ac toto surget gens aurea mundo,
 Casta, fave, Lucina; tuus iam regnat Apollo.*

...

*"Talia saecla" suis dixerunt "currere" fuis
 Concordes stabili fatorum numine Parcae.
 Adgredere o magnos (aderit iam tempus) honores.
 Cara deum soboles, magnum Iovis incrementum!
 Adspice convexo nutantem pondere mundum,
 Terrasque tractusque maris caelumque profundum.
 Adspice venturo laetantur ut omnia saeclo!*

Vergilius, *Ecloga* IV, 4-10; 46-52

Ένα συγκλονιστικό βίωμα ευρίσκεται στην ρίζα και διέπει την διαμόρφωση κάθε μεγάλης ανθρώπινης παρουσίας στο γίγνεσθαι του χρόνου. Βιοτικός και υψηλός πολιτισμός, τρόπος βίου και τέχνη, θρησκευτικότητα και τρόπος σκέψης, εξαρτώνται και απορρέουν από αυτήν την αρχή.

Ο σπόρος ενός νέου βιώματος πέφτει στην απόγνωση της παρακμής κατά το τέλος φθινοπώρου του παρελθόντος «αιώνα», περιθάλλεται στην κοσμική μήτρα της χρονικής γένεσης τον χειμώνα της ακολουθούσης Εποχής Μεταβολών, και βλαστάνει τις καθοριστικές Μορφές της νέας φάσης την Άνοιξη της πάλι ανανεωμένης ανθρώπινης ύπαρξης. Τις εαρινές αρμονίες διαδέχεται πρώτα η θερινή καρποφορία, και μετά το ίδιο το συστατικό βίωμα του πολιτισμού τον σκοτώνει: η κωδικοποίηση των μορφών που το βίωμα δημιούργησε σε κανόνες και παγιωμένο σύστημα είναι η αιτία της παρακμής και καταστροφής του πολιτισμού αυτών των μορφών. Έτσι έρχεται κατά την νηλεή ανάγκη του χρόνου Φθινόπωρο και Χειμώνας.

Τέτοιο πολιτισμικό χειμώνα ζούμε αρχομένου του 21^{ου} αιώνα.

Τον παλαιολιθικό άνθρωπο, ένα με την φύση, που δρα όπως τα άλλα ζώα χρησιμοποιώντας τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα σε πρώτο ενστικτώδες επίπεδο χωρίς να αξιοποιεί τις εγγενείς δυνατότητες τελειοποίησή τους, αυτόν που προφυλάσσεται στους μυχούς της μητέρας γης, σε σπήλαια, όπως και με τον θάνατο – αυτόν τον άνθρωπο Κυνηγό ο νεολιθικός τον παραμερίζει, χωρίς να τον εξαφανίζει από την ψυχοσωματική του σύνθεση, με το βίωμα της περιοδικότητας: τις εποχές του χρόνου, το σεληνιακό φούσκωμα και ξεφούσκωμα, την γυναικεία περίοδο. Η θηρευτική δεινότητα παγώνει όταν οι λοιπές δυνατότητες της ανθρώπινης φύσης δεν αναπτύσσονται, το πεδίο δράσης του εξαντλείται τότε επίσης ακριβώς γιατί χρειάζεται δυσανάλογα περισσότερα από τα άλλα ζώα για να μπορεί να εξελιχθεί προς «αυτό που ήταν να είναι», και έτσι εξαντλεί τον χώρο του γρηγορώτερα, και χωρίς καλλιέργεια των ικανοτήτων του δύσκολα μπορεί να επιτύχει ισορροπία μεταξύ εαυτού και του περιβάλλοντός του (π.χ. μεταξύ τουλλαπλασιασμού του και της διατήρησης των δομών στο φυσικό πεδίο ζωής του). Στην δυσχέρεια προσαρμογής του αδυνατίζει, ταράσσεται, παρακμάζει, και ηττάται από τον ήρεμο άνθρωπο της περιοδικότητας.

Το αρχέτυπο της χθόνιας γονιμότητας είναι αρχικά δεξαμενή δύναμης για τον νεολιθικό άνθρωπο: φτιάχνει χωράφια από αγρούς, οικογένεια από ζωική γεννητικότητα, και χωριά και συνοχές «κοινωνίας», Δίκη βίου και μυστήρια θανάτου. **Αλλά τα προσόντα του είναι εν καιρώ ο όλεθρός του: η μητρική προστασία τον μαλακώνει, η περίοδος τον εγκλωβίζει στην μέριμνα του χρόνου, η γήινη γονιμότητα δεν τον αφήνει να πετάξει, το δίκαιο του αίματος τον καθηλώνει στην τρομερή δαιμονική τάξη του κόσμου, από τα δεσμά της οποίας η θανατική μήτρα της γέννησης παύει να τον λυτρώνει. Εν τέλει, απισχνωμένος, ο γεωργός χάνει την υπαρξιακή μάχη από τον άνθρωπο της Ισχύος. Εισέρχεται η εποχή του μετάλλου, η λατρεία της απόλυτης δεσποτείας, ο κεραυνός του ουρανού, η θρησκευτικότητα του Κυρίου των Δυνάμεων.**

Πόλεις και αυτοκρατορίες υπηρετούν την λογική της δύναμης. Ο πολλαπλασιασμός της ανθρώπινης παραγωγικότητας πέρα και πάνω από την ζωική γεννησιμότητα με τον εργασιακό καταμερισμό, την γωπολιτική επέκταση, την εργαλειακή εξέλιξη (εξειδικευμένα μεταλλικά όργανα), και την οργανωτική σοφία, παράγει συγκέντρωση πλούτου και ισχύος. Η Δίκη γίνεται η ίδια οργανωτική τάξη, θεραπευίδα του λογικού κόσμου. Αντί για δίκαιο του αίματος έχουμε δίκαιο του συμφέροντος ζυγισμένο με την πλάστιγγα της ισχύος. Και αυτό αρχικά παρέχει πεδίο για ισορροπίες ανθρώπου - φύσης ανωτέρας τάξης. **Υψηλός πολιτισμός δημιουργείται για πρώτη φορά στην ιστορία και ακμάζει – η αποστοματική απόδειξη για την αγαθή ωφελιμότητα της απόλυτης δύναμης. Ο άνθρωπος αρχίζει να συνειδητοποιεί αυτό που ήδη γύρο στην φωτιά του σπηλαίου γαργάλιζε το ένστικτό του και δεν τον άφηνε να κοιμηθεί, για τί μεγαλεία είναι πλασμένος.**

Αλλά να που η δύναμή του έγινε η αδυναμία του. Το αρχέτυπο της κυριότητας και το σύμβολο της απόλυτης ισχύος έκαναν ώστε να παραχθεί υψηλός πολιτισμός. **Αλλά όταν ο άνθρωπος είδε τα μεγαλεία του προϊόντος, μεγαλεία τέχνης και σοφίας άχρηστης για τα πριν και υπέρ πάσαν χρήσιν ωφέλιμης για τα φυσικά υπεσχημένα, ελευθερώθηκε από την μαγική γοητεία του μέσου που προκάλεσε το θείο αποτέλεσμα. Η μαγεία της Δύναμης έσπασε, η διοικητική σοφία της εργαλειακής δομής απετάχθη, η πρακτική οργανωτική λογική απαξιώθηκε – και από το άλλο μέρος η αποθεούμενη δύναμη η ίδια**

σκληρύνθηκε εις ευθραυστότητα, ο λειτουργικός συνοχέας της συμφέρουσας τάξης έγινε εύθρυπτος, η ωφελιμότητα η ίδια μεταστοιχειώθηκε από πρακτική αποτελέσματος εις μεθεκτική του «τέλους» -- και το διεθνές «μεταλλικό» σύστημα ισχύος του δεύτερου ημίσεως της δεύτερης χιλιετίας π.Χ. κατέρρευσε εκ των έσω.

Ο άνθρωπος πέταξε την σκάλα με την οποία ανέβηκε στα πρόθυρα του ανακτόρου του Κάλλους.

[Σύγκρουση Χιτιτικής και Αιγυπτιακής Αυτοκρατορίας στην ενδιάμεση περιοχή, την Συρία: Μάχη του Kadesh, 1288 π.Χ., Συνθήκη Ειρήνης 1271 π.Χ. Χωρίς καθοριστικό αποτέλεσμα.

Σύγκρουση Χιτιτικής Αυτοκρατορίας και Μυκηναϊκού Συστήματος στην ενδιάμεση περιοχή, τα δυτικά παράλια Μ. Ασίας, με εστία την Τροία παρά τα Στενά: Τρωικός Πόλεμος, ~ 1194-1184 π.Χ. Χωρίς καθοριστικό αποτέλεσμα.

Άνοδος της Ασσυρίας στην Μέση Ανατολή (~ 1118 – 608 π.Χ.) Σταθμοί ακμής από τον Tiglathpileser I (1118-1190) στον Ashurnacirpal III (885-860) και τον Shalmaneser II (860-825) μέχρι τον Ashurbanipal (668-626).

Κάθοδος των Δωριέων ~1104 π.Χ. Σύστημα Ελληνικών πόλεων. Ανάπτυξη του κλασσικού Ελληνισμού.

Η αυτοκρατορία της Μέσης Ανατολής (συνέχιση της Ασσυριακής, η Μηδική και Περσική) συνεκρούσθη στην επιδίωξή της οικουμενικής Αυτοκρατορίας με το τελευταίο γεωπολιτικό υπόλοιπο τότε του πολιτισμένου Κόσμου εκτός της γεωπολιτικής ενοποίησης αυτοκρατορίας, το σύστημα των πόλεων της Ελλάδος. Μηδικοί Πόλεμοι 490-479 π.Χ.].

Η αιωνιότητα εισήλθε στην ιστορία με το Ελληνικό θαύμα. Η αιωνιότητα όχι ως διάρκεια χρόνου μεγάλη ή άπειρη, αλλά ως αχρονικό παρόν. Το μόνο αιώνιο με αυτήν την έννοια είναι το Κάλλος ως τελειότητα του όντος κατά την ακμή της «ώρας» του, όταν

«ανοίγει» το έαρ εις άνθος. Δεν υπάρχει παραγωγικώτερη γονιμότητα από αυτήν του κάλλους ως λειτουργικότητα του τελείου και ως έρωσ του καλού. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη δύναμη από τη ισχύ του Έρωτα του καλού. Σε αυτά τα αξιώματα του Δωρικού βιώματος του κάλλους θεμελιώνεται ο άξονας της ιστορίας (Ελληνισμός) καθώς και η νίκη των Ελληνικών πόλεων κατά της Αυτοκρατορίας στους Περσικούς Πολέμους.

Αλλά η αφιέρωση στην αιωνιότητα της τελειότητας, η λατρεία της «ωραίας» νεότητας στον πρωθήβη Απόλλωνα, στον Κούρο του κάλλους, εμπεριέχει και αυτή την ακύρωσή της ως θρίαμβος στον χρόνο επί του χρόνου. Η ηγεμονική αρχή απαιτεί και αυτή πρωταρχική μέριμνα στον χρόνο, όπως και η οικονομική περιουσία και ο λογισμός της γενεάς.

Ο Ελληνισμός επέδειξε δυσπραγία και στις τρεις αυτές ανήσυχες φροντίδες μέσα στον χρόνο για τον χρόνο.

Η πρωτοφανής νίκη των Ελληνικών πόλεων στα Μηδικά δεν τελεσφόρησε σε ηγεμονική προβολή υποκατάστασης της Περσικής αυτοκρατορίας. Η παράδοξη νίκη της Σπάρτης επί της πόλεως με το προφανές πεπρωμένο της νικηφόρου προόδου (των Αθηνών) στον Πελοποννησιακό πόλεμο, κατέληξε μέσα σε λίγα χρόνια στην υποβάθμιση της μεγάλης Σπάρτης και στον πρακτικό εξοβελισμό της από το άνυσμα της Ιστορίας. Την δε Μάχη των Λεύκτρων (371 π.Χ.) ακολούθησε η Μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.).

Η αδυναμία στην διαχείριση του χρόνου εκ μέρους του Ελληνισμού ήταν ακριβώς η άλλη όψη της μεγαλωσύνης του στην δόξα της αιωνιότητας.

Ο Απόλλων δεν θριαμβεύει στον χρόνο. Ο παιάν της αιωνιότητας του ανήκει, όχι ο διθύραμβος του διαμελιζόμενου και θριαμβεύοντος Διονύσου.

Το νόημα της Μάχης της Χαιρώνειας ήταν αξονικό για την ιστορία. Η νίκη των Μακεδονικών δυνάμεων σηματοδοτεί την ανάληψη του ηγεμονικού πεπρωμένου ενοποίησης του παγκόσμιου συστήματος από τον Μ. Αλέξανδρο. Η Κυριότητα των Δυνάμεων στο μεσανατολικό βίωμα συνεχίζεται μετά την Περσική Αυτοκρατορία με την Μακεδονική ισχύ της Αυτοκρατορίας του Μ. Αλεξάνδρου και των διαδόχων Μακεδονικών

Βασιλείων. Εν τέλει το πεπρωμένο της οικουμενικής αυτοκρατορίας (του γνωστού πολιτισμένου κόσμου) εξεπλήρωσε η Ρώμη.

Υπήρχε όμως ένα τρανταχτό ασύμβατο μεταξύ της ηγεμονικής πραγματικότητας και της ιδεολογίας του Ελληνισμού που αποτελούσε τον πολιτισμικό συνοχέα της αυτοκρατορίας. Είχε αποδειχθεί το αυταπόδεικτο, ότι η λατρεία του κάλλους δεν ευοδώνει μεγάλοςχημα πρακτικά επιτεύγματα, ότι το τελικό αίτιο και το ποιητικό λειτουργούν πολύ διαφορετικά, παρόλο που συνεργούν στο ίδιο αποτέλεσμα. Ακόμη και στην άνοιξη του Ελληνισμού, όταν ο ανθός του Δωρικού ιδεώδους πραγματοποιείται στην καθαρότητά του ολοσχερώς στην Σπάρτη και όλα ενεπνέοντο από το πνεύμα του ερώντα αυτόν, ακόμη και όταν αυτή η δαιμονική τάξη του κόσμου υπέκυπτε λατρεύουσα το κάλλος και μορφοποιούμενη κατά κάλλος, ακόμη και τότε η Σπάρτη συναντούσε δυσχέρειες στην τιθάσευση της γειτονικής Τεγέας. Τρεις διαμφισβητούσαν ηγετικό ρόλο στον Α΄ Ιερό Πόλεμο υπέρ των Δελφών (Θεσσαλία, Σικυών, Αθήνα), ενώ η Δωρική Σπάρτη, με την ειδική σχέση προς τον Πύθιο Απόλλωνα, απουσιάζει παντελώς. Η Σπάρτη εορτάζει την παιδιά της αιωνιότητας υπέρ πάν άλλο. Και έκτοτε παλινδρομεί μεταξύ απαρχαράκτου αυθεντικότητας ακόμη και εάν η αριστεία του τελείου δεν σεβάζεται αυτονόητα καθ' εαυτή από τους άλλους, και επιθυμίας θυμοειδούς επιβολής στον χρόνο σταθερής δομής αιωνιότητας.

Ο Ελληνισμός χάνει την δύναμή του ως ιδεολογία των Μακεδονικών βασιλείων στους Ελληνιστικούς χρόνους και της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας στους Ρωμαϊκούς. Η Μορφή γίνεται τύπος, η πνοή του έρωτα του καλού ξεθυμαίνει σε τεχνική αρμονίας, η μορφοπλαστική δημιουργία αρχετύπων τελειότητας καταντά σε κανονιστικολατρεία, την σύσταση κανόνων διαδέχεται η συμμόρφωση σε κανόνες και αυτήν η μηχανική μίμηση προτύπων – η Ελληνική περίοδος μεταπίπτει στην Ελληνιστική και εν συνεχεία κατά δεύτερη απόπτωση στην Ρωμαϊκή, η οποία επιχειρεί ανεπιτυχώς για τρεις και πάνω αιώνες μια «εκ των άνω» κλασσική Ανανέωση, μια *renovatio* ή *rejuvenatio mundi* με την ιδεολογία της αιώνιας νεότητας.

Η ριζική διάσταση μεταξύ πολιτισμικού Ελληνισμού και *imperium* οδηγεί στον χειμώνα της Εποχής των Μεταβολών από τον πρώτο αιώνα π.Χ και κατά την διάρκεια των τριών πρώτων αιώνων μετά

Χριστόν. Το ανατολικό και το δυτικό κομμάτι της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας βγαίνουν με διαφορετικό τρόπο και διαφορετικά από την Εποχή αυτή των Μεταβολών.

Η Καθ' ημάς και η Μέση Ανατολή μεταβαίνουν χωρίς διακοπή της συνέχειας στην Βυζαντινή αυτοκρατορία και στην Ορθοδοξία, τον Ελληνικό Χριστιανισμό. **Στον Χριστό ταυτίζεται υποστατικά η αιωνιότητα του τέλει φωτός με τον μέγα φέροντα το μαρτύριον της ύπαρξης, την οδύνη της ατέλειας, τον υψούμενον δια σταυρού, τον πάσχοντα, θνήσκοντα και ανιστάμενον νεαρώδη του κοσμικού μυστηρίου, - του Απόλλωνα με τον Διόνυσο, και τον Υάκινθο, τον Αττι, τον Άδωνι.**

[Δείτε το προηγούμενο κείμενο για την φύση του Ισλάμ και της Εικονομαχίας].

Στην δύση αντιθέτως η ιστορία διακόπτεται και ξαναρχίζει. Η κάθοδος των Τευτονικών φύλων σπείρει ένα νέο βίωμα στο κουρασμένο έδαφος της δυτικής Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Είναι το τραγούδι του Υποκειμένου απέναντι στο Είναι που συλλαμβάνεται ως αντι-κείμενο αντί για κατηγορούμενο. Η ρήξη των οργανικών δεσμών που κρατούν το ανθρώπινο ον στις σχέσεις του προς τα άλλα όντα της κοσμικής εναρμόνιας ολοκληρίας, καθιστούν την ψυχή εγγενώς ανήσυχη, τεταραγμένη, ανικανοποίητη. Ο κόσμος υποτιμάται ως αντι-κείμενο, η μορφή αποδομείται εις σχήμα, το πέρας του ορίου συλλαμβάνεται ως αυθαίρετος περιορισμός. Το υποκείμενο μένει αν-ούσιο, η βούλησή του ελεύθερη από «τέλη» παλεύει με το άπειρο, ο νους σκοτινιάζοντας μακράν του Είναι θεωρεί κοσμική τάξη την δική του «λογική», οι κανόνες δεν αναδύονται από την φύση αλλά επιβάλλονται από το υποκείμενο. Από την ίδια αρχή λογικής εκπορεύονται η κανονιστική δεοντολογία, η οργανωτική τεχνητότητα, η επιστημονική τεχνολογία και η δουλεία στην μηχανή.

Η τεχνητότητα των σχέσεων υποκειμένου και Είναι προσέδιδαν αιχμηρό πλεονέκτημα στο Ευρωπαϊκό σύστημα απέναντι φυσικών πολιτισμών. Αυτό τούτο το χαρακτηριστικό αποτελεί και την καταστροφή του.

Μαζύ με το ιδιαίτερο Ευρωπαϊκό βίωμα της αποκοπής από το Απόλυτο και της συνεπακόλουθης υπαρξιακής αυτοκατάφασης δι'

αυθαιρέτου («ελεύθερης») αυτοθέσμησης, μαζί με την οξεία αίσθηση του απείρου που η κατασχύνη της καλής φυσικής μορφής συνεπισύρει («δικαιολογώντας» έτσι και την αυθαιρεσία της αμορφίας) – μαζί λειτουργεί πάντα στην Ευρωπαϊκή ψυχή και ο Δωρικός-Ελληνικός έρωσ του καλού.

Αυτήν την αντινομία θα αναλύσω στην συνάντησή μας αυτής της Πέμπτης.

Ο θεματικός τίτλος της ομιλίας μου είναι:

Οι Δύο Θεμελιώδεις Ορμές στην Ευρωπαϊκή Ιστορία:

Επιθυμία του Απείρου και Έρωσ του Κάλλους.

Η ομιλία θα γίνει την Πέμπτη 1 Μαρτίου, 8.30 το βράδυ, στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης (2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α').

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.